

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1935 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om emeritilöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst.

Genom en den 1 februari 1935 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 57, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av dels propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över ecklesiastikärenden dels ock propositionen bifogad transsumt av kyrkomötets skrivelse den 27 november 1934, nr 11, föreslagit riksdagen att för dess del antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag om emeritilöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Emeritilön må, på sätt och under de villkor, som stadgas i fråga om ordinarie tjänstinnehavare i lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster, samt under de ytterligare villkor och bestämmelser, som här nedan sägs, efter Konungens beprövande i varje särskilt fall, från kyrkofonden utgå till följande prästmän, som i ledande ställning stå i missionens eller diakoniens tjänst inom den svenska kyrkan, nämligen förste sekreteraren i svenska kyrkans diakonistyrelse, svenska kyrkans missionsdirektor, sekreteraren i svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, föreståndarna för diakonissanstalterna vid Ersta, i Härnösand och i Göteborg, för Samariterhemmet i Uppsala, för den under diakonistyrelsen lydande lekmannaskolan i Sigtuna, för svenska diakonsällskapets diakonanstalt å Sköndal och för Stockholms stadsmission.

2 §.

Emeritilön delas i grundbelopp och provisoriskt tilläggsbelopp.

Grundbeloppet skall motsvara åttio procent av tjänstinnehavarens lön, beräknad till det belopp, varmed densamma styrkts hava till honom senast utgått. Ej må dylikt grundbelopp understiga tretusentvåhundra kronor, ej heller överstiga fyratusenfemhundra kronor; och skall, där grundbeloppet

vid uträkning efter ovan angivna grund ej uppgår till jämnt tiotal kronor, detsamma höjas till närmast högre tiotal.

Det provisoriska tilläggsbeloppet skall utgöra ettusen kronor.

3 §.

Såsom villkor för tilldelande av emeritilön åt i 1 § omnämnda tjänstinnehavare skall gälla, att stadgarna för de i nämnda paragraf angivna institutioner skola vara av Konungen fastställda, att i stadgarna skall intagas bestämmelse därom, att tjänstinnehavaren skall vara präst i svenska kyrkan, samt att beslut, varigenom dylik tjänstinnehavare utses, skall, då fråga är om förste sekreteraren i svenska kyrkans diakonistyrelse, svenska kyrkans missionsdirektor eller sekreteraren i svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, underställas Kungl. Maj:t samt, beträffande övriga tjänstinnehavare, vederbörande domkapitel respektive Stockholms stads konsistorium för fastställelse.

4 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningssamling.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster må emeritilöner under vissa villkor och bestämmelser från kyrkofonden utgå till ordinarie och extra ordinarie präster, vilka tjänstgöra i territoriell församling, dock icke till prästerskapet i Karlsborgs församling och ej heller till kyrkoherde i prebendepastorat.

Emeritilön delas i grundbelopp och provisoriskt tilläggsbelopp.

Grundbeloppet skall för ordinarie tjänstinnehavare motsvara åttio procent av hans lön, beräknad till det belopp, vartill densamma bestämts vid löne-reglering, fastställd på grund av lagen om reglering av prästerskapets av-löning, eller, om sådan löne-reglering med avseende å tjänstinnehavaren icke vunnit tillämpning, till det belopp, efter vilket avgift till prästerskapets änke- och pupillkassa senast utgått. Grundbelopp må ej understiga 3,200 kronor för kyrkoherde och 2,000 kronor för komminister, ej heller överstiga 4,500 kronor. För extra ordinarie präst skall grundbeloppet utgöra 1,500 kronor.

Det provisoriska tilläggsbeloppet skall såväl för ordinarie tjänstinnehavare som för extra ordinarie präst utgöra 1,000 kronor.

Sistnämnda bestämmelser angående grundbelopp och provisoriskt tilläggs-belopp hava fastställts genom lag den 13 december 1929.

I underdånig skrivelse den 1 september 1932, nr 23, har *kyrkomötet* anhallit om föranstaltande av utredning, under vilka villkor och i vilken utsträckning prästmän, som i ledande ställning stå i missionens eller diakoniens tjänst inom den svenska kyrkan, måtte i fråga om möjlighet till erhållande av emeritilön bliva jämställda med kyrkoherde i territoriell församling.

Sedan *kammarkollegiet* och *statskontoret* anbefallts att gemensamt i ärendet verkställa utredning och avgiva förslag, hava ämbetsverken med underdånig skrivelse den 25 juli 1934 överlämnat utredning och förslag i ämnet. I skrivelsen hava ämbetsverken till en början beträffande karaktären av ifrågavarande tjänster anfört följande:

Den i ärendet verkställda utredningen syntes giva vid handen, att de prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst, som i ifrågavarande ärende avsåges, innehade befattningar, som måste anses väl så maktpåliggande och för kyrkan i dess helhet betydelsefulla som till viss territoriell församling hörande prästerlig befattning, ävensom att arten och omfattningen av deras arbetsuppgifter i flera avseenden vore densamma som för prästmän inom svenska kyrkan. Sålunda ålåge viss predikoskyldighet bland andra missionsdirektorn och föreståndaren för lekmannaskolan i Sigtuna, varjämte föreståndarna för diakonissanstalterna i Stockholm och Härnösand samt för diakonanstalten å Sköndal handhade själavården vid respektive institutioner, vid förefallande behov meddelade konfirmationsundervisning m. m. I vissa avseenden hade även ifrågavarande tjänster officiellt likställts med prästerlig tjänst inom svenska kyrkan, i det att *delaktighet i prästerskapets änke- och pupillkassa* medgivits för följande tjänstinnehavare, nämligen sekreteraren i diakonistyrelsen, föreståndaren för lekmannaskolan i Sigtuna, missionsdirektorn samt föreståndaren för diakonissanstalten vid Ersta, för samariterhemmet i Uppsala och för diakonanstalten å Sköndal, varjämte rätt att *åtnjuta prästerlig tjänstårsberäkning* och *befrielse från skyldighet att av vederbörande domkapitel mottaga prästerligt förordnande* medgivits sekreteraren i diakonistyrelsen, föreståndaren för lekmannaskolan i Sigtuna, missionsdirektorn samt föreståndaren för diakonissanstalterna å Ersta i Stockholm och Vårsta i Härnösand ävensom för samariterhemmet i Uppsala och diakonanstalten å Sköndal.

Vidare anförde ämbetsverken, bland annat:

Vid bedömandet av den föreliggande frågan torde först böra övervägas, huruvida ekonomiska möjligheter föreligga för realiserandet av den föreslagna utvidgningen i rätten att erhålla prästerlig emeritilön från kyrkofonden. Kyrkofonden hade visserligen — om man undantog ett år, nämligen 1921 — hittills varit stadd i oavbruten tillväxt. Denna tillväxt torde måhända icke vara att med säkerhet påräkna för kommande år. En balans mellan fondens utgifter och inkomster åstadkommes visserligen genom den allmänna kyrkoavgiften, men det torde icke kunna nekas, att en viss osäkerhet beträffande fondens möjligheter att för framtiden fylla sina väsentliga uppgifter förelåge, en osäkerhet, som gjorde det nödvändigt att iakttaga den allra största försiktighet, då det ifrågasattes att belasta fonden med utgifter för nya ändamål. Emellertid medgäves, att kyrkomötets framställning om emeritilöner åt prästmän i ledande ställning inom missionens och diakoniens tjänst

vore förtjänt av beaktande. Såväl den kyrkliga missionen som diakonien vore numera intimt förbundna med den svenska kyrkan och församlingslivet inom denna. De ledande personerna inom missionen och diakonien fullgjorde ett arbete, som för kyrkan i dess helhet torde vara i viss mån lika gagneligt som den enskilde prästens i en territoriell församling. Härtill komme, att missionen och diakonien vore för sin verksamhets bedrivande väsentligen hänvisade till frivilliga gåvor. Plikten att förse dem, som ägnat sin arbetskraft åt dessa verksamhetsgrenar inom den svenska statskyrkan, med en anständig bärning vid inträdande ålder och arbetsoförmåga vore uppenbar. Att detta emellertid komme att minska de tillgångar, som stode till buds för verksamhetens bedrivande, torde också vara klart. Ett allmänt överflyttande å kyrkofonden av denna försörjningsplikt finge emellertid givetvis icke ifrågakomma och hade heller icke ifrågasatts. Framställningen vore inskränkt till att omfatta vissa ledande befattningar, där det måhända kunde anses vara i viss mån nödvändigt att bibehålla kontinuitet i arbetet, och vilkas innehavare på grund av det arbete de utfört kunde fordra åldersunderstöd till belopp ungefär motsvarande emeritilön åt kyrkoherde. Då de ifrågakomna befattningarna vore till sitt antal ringa och då det därjämte torde få antagas, att av en eller annan anledning icke alla befattningshavare kvarstode vid sina tjänster intill pensionsåldern, kunde man måhända antaga, att sammanlagda summan av de emeritilöner, som till dem skulle komma att utgå, icke uppginge till mera betydande belopp. Det torde därför enligt ämbetsverkens mening vara möjligt att inom ramen för det belopp, som vore eller kunde bli anslaget ur kyrkofonden till emeritilöner åt präster i de territoriella församlingarna, även bereda möjlighet för nu ifrågavarande prästmän att erhålla emeritilön från kyrkofonden.

På grund av det anförda tillstyrkte ämbetsverken, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att bereda emeritilöner åt prästmän i ledande ställning inom missionens och diakoniens tjänst. Ämbetsverken framlade även ett lagförslag, i huvudsak överensstämmande med det vid propositionen fogade. I ämbetsverkens förslag hade emellertid icke medtagits sekreteraren i svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse.

Föredragande departementschefen anför i propositionen, bland annat:

»Jag har icke kunnat undgå att finna, att ifrågavarande befattningshavares arbetsuppgifter i mångt och mycket äro besläktade med det territoriella prästerskapets och att över huvud taget vederbörande institutioners verksamhet är av stor betydelse för kyrkan i dess helhet. I vissa hänseenden hava för övrigt befattningarna, såsom av utredningen i ärendet framgår, officiellt likställts med prästerlig tjänst inom svenska kyrkan. Vad nyss anförts utgör stöd för den uppfattningen, att emeritilön bör kunna tillgodokomma ifrågavarande befattningshavare.

Väl kan emot förslaget åberopas nödvändigheten av att iakttaga en av hänsynen till kyrkofondens ekonomi betingad återhållsamhet vid prövandet av förslag, som innebära en belastning av kyrkofonden med utgifter för nya ändamål. Då det emellertid här gäller allenast ett fåtal bestämt angivna befattningar och för övrigt sannolikheten talar för att icke alla de befattningshavare, varom här är fråga, komma att erhålla emeritilön såsom

innehavare av vederbörande befattning, kan enligt mitt förmenande detta skäl icke tillmätas avgörande betydelse vid bedömandet av den föreliggande frågan. Jag anser mig därför böra förorda, att emeritilön må kunna utgå till vissa prästmän, som i ledande ställning stå i missionens eller diakoniens tjänst inom den svenska kyrkan.»

Departementschefen har vidare förklarat, att enligt hans uppfattning befattningen såsom sekreterare i svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse vore av principiellt samma karaktär som de i ämbetsverkens förslag angivna befattningshavarna. På grund därav har departementschefen jämväl upptagit nämnda sekreterarbefattning i lagförslaget. I detta sammanhang har departementschefen framhållit, att den omständigheten, att emeritilön må komma att beredas ovan uppräknade befattningshavare, icke bör för framtiden kunna åberopas såsom skäl för beredande av samma förmån åt andra befattningshavare.

Kyrkomötet, vars yttrande inhämtats, har i skrivelse den 27 november 1934, nr 11, anmält, att kyrkomötet för sin del godkände förevarande lagförslag.

Enligt förslaget må efter Konungens beprövaude i varje särskilt fall utgå emeritilön till tio i förslaget uppräknade prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst. Lagförslaget vilar väsentligen på ovanberörda lag den 9 december 1910 om emeritilöner för präster. Principiellt företer dock lagförslaget i huvudsak två olikheter i jämförelse med de bestämmelser och villkor, varunder emeritilön utgår till präst i territoriell församling. Emeritilönens grundbelopp skall sålunda enligt förslaget motsvara åttio procent av vederbörande tjänstinnehavares lön, beräknad till det belopp, varmed densamma upplysts hava till honom senast utgått. Vidare skall enligt förslaget såsom villkor för beviljande av emeritilön gälla att vederbörande institution underkastar sig viss kontroll från det allmännas sida.

Utskottet har vid sin granskning av förslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

Utskottet.

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 22 februari 1935.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Öhman, Klefbeck, Löfgren, Wijkström, Sköldén* och *von Mühlensfels*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Rimforsa, *Olsson* i Mellerud, *Hillgård, Berg, Larsson* och *Gardell* i Stenstu.

Särskilt yttrande

av herr *Lindqvist*, som anförde:

Genom att godtaga villkoren i förevarande lag ställa sig enskilda sällskap och stiftelser, som förut levt sitt fria, oberoende liv, utan betingelser under statens kontrollerande myndighet. Ingalunda vill jag insinuera att dessa samfund därmed sälja sin själ för några silverpengar. Utan jag vill tillskriva företeelsen den socialiseringsprocess som obehagligt och — såsom i detta fall — nästan omärkligt fortgår i tiden. Emot förevarande sak som sådan har jag intet att invända, och detta icke blott på grund av det behjärtansvärda ändamålet med samfunden i fråga, särskilt i vad de avse praktisk mission inom landet eller bland svenska sjömän i utlandet, utan även, såsom framgår av det förut sagda, på grund av min socialdemokratiska åskådning. Emellertid kan jag icke underlåta att beträffande den närmare utformningen av lagförslaget anmärka följande.

Syftet med den ifrågasatta lagen är — vilket också uttryckligt framhålles av departementschefen — att bereda statlig pension endast åt de prästmän i missionens och diakoniens tjänst, som intaga en ledande ställning. Liksom så ofta är fallet på andra områden av samhällslivet gäller det alltså här bara att trygga ställningen för dem som stå främst och ha det ekonomiskt bäst. Dessa ledare ha emellertid förvisso ofta under sig vid anstalterna och skolorna särdeles förtjänta medhjälpare, vilka var efter sin förmåga med ospard möda bidraga till förverkligandet av den gemensamma tanken. Ingen har ifrågasatt att även åt dessa underordnade garantera en tryggad ålderdom. I någon mån lär det detta önskemål visserligen kunna beaktas vid den fastställelse av institutionernas stadgar, vilken ankommer på Kungl. Maj:t. Emellertid synes det mig som hade bland villkoren för erhållande av den ifrågasatta statssubventionen uttryckligen bort uppställas jämväl det, att stadgarna för vederbörande institution skola innehålla bestämmelse, varigenom institutionen sörjt för ålderdomsstöd åt dessa sina tro-tjänare, som icke äro lyckliga nog att intaga en ledande ställning.
